

درس ۸

* سوالات تشریحی

- ۱- بیت زیر را تقطیع هجایی کرده، سپس با توجه به جدول زیر پایه های آوایی را تفکیک کنید، وزن و واژه و خوشه های هجایی را در جدول بنویسید.
چو خواهی که نامت بود جاودان مکن نام نیک بزرگان نهان
پایه های آوایی
وزن واژه
خوشه های هجایی
- ۲- پس از تقطیع هجایی و تعیین پایه های آوایی بیت زیر، مشخص کنید این بیت از تکرار کدام وزن و واژه ساخته شده است؟
یار شدم یار شدم با غم تو یار شدم تا که رسیدم بر تو از همه بیزار شدم
- ۳- با تعیین وزن و واژه ی هر یک از مصراع های زیر، ثابت کنید که هر دو مصرع هم وزن هستند.
الف - همه درگاه تو جویم، همه از فضل تو پویم
ب- نه تو گفتی به رقیبان نشوی یار، نگارا
- ۴- جمله ی « پاینده ای » معادل کدام وزن و واژه است؟
- ۵- آهنگ « ت تن تن » معادل کدام رکن عروضی است؟
- ۶- برای هر یک از ارکان عروضی زیر کلمه مناسبی که با آن هماهنگی آوایی داشته باشد، بنویسید.
فعلاتن: مستفعلن:
- ۷- با توجه به این که پایه های آوایی بیت زیر همسان است جدول را کامل کنید.
گر جان عاشق دم زند آتش در این عالم زند وین عالم بی اصل را چو ذره ها بر هم زند
پایه های آوایی
وزن واژه
خوشه های هجایی
- ۸- ثابت کنید رکن عروضی همه ی کلمات زیر یکسان است.
کار عجیب - شعر بهار - وقت اذان

- ۹- مصرع: نگارا تو دل‌بند و زیبا نگاری، از تکرار کدام وزن واژه حاصل شده است؟
- ۱۰- در بیت زیر پایه های آوایی همسان، نتیجه تکرار چه رکنی است؟
نظر آوردم و بردم که وجودی به تو ماند/ همه اسمند و توجسمی، همه جسمند و تو روحی
- ۱۱- پس از تشخیص و درک پایه های آوایی شعر، برای درک بهتر نظم پایه های آوایی چه چیزی را باید در هر پایه مشخص کنیم؟
- ۱۲- چرا باید وزن واژه هر پایه را هنگام تقطیع مشخص کنیم؟
- ۱۳- پس از خوانش درست بیت و درک موسیقی آن چه موردی را باید مشخص کنیم؟
- ۱۴- چگونه ممکن است دو شعر با پایه های آوایی همسان، وزن متفاوتی داشته باشند؟
- ۱۵- حذف هجا یا پایه در وزن های همسان چگونه صورت می گیرد؟
- ۱۶- نکته مهم در دسته بندی هجاها چیست؟
- ۱۷- بیت زیر را متناسب با پایه های آوایی تفکیک کنید.
من مانده ام مهجور از او درمانده و رنجور از او گویی که نیشی دور از او بر استخوانم می‌رود
- ۱۸- رکن های چهار هجایی و سه هجایی را در وزن های آورده شده مشخص کنید.
مفاعیلن / مفعولن / فعلن / مفتعلن / مفعول / مستفعلن / مفتعلن / مفعولن

سوالات تستی

- ۱- کدام گزینه معادل مناسبی برای وزن واژه « مفتعلن » است؟
الف - مژده بده ب- پاینده ای ج- نگارا د- رفیقان
- ۲- کدام گزینه معادل مناسبی برای وزن واژه « فاعولن » است؟
الف- یاد علی ب- صف گل ج- دولت عشق د- رقیبان
- ۳- وزن کدام بیت با بقیه فرق دارد؟
الف - بر آمد قیر گون ابری زروی نیلگون دریا
ب- هر آن کس که بر دزد رحمت کند
ج- مگر دان سر از دین و از راستی
د- سپردم به تو دل ندانسته بودم
- ۴- کدام گزینه در مورد تعداد پایه های آوایی و وزن واژه ی بیت زیر درست است؟
غمش در نهان خانه ی دل نشیند
الف- چهار پایه آوایی - فاعولن
ب- سه پایه آوایی - مستفعلن
ج- چهار پایه آوایی - فاعلاتن
د- سه پایه آوایی - مفتعلن
- ۵- رکن های عروضی (وزن واژه ها) کدام مصرع یکسان نیست؟
الف- مرا در منزل جانان چه امن عیش چون هر دم
ب- عشق تو بر بود زمن مایه ی مایی و منی
ج- وقتی دل سودایی می رفت به بستان ها
د- روزگار است این که گه عزت دهد گه خوار دارد
- ۶- از میان واژه های زیر چند واژه معادل رکن (- u -) است؟
سوزد مرا - رها سازد - سازد مرا - خویشم کند - بیگانه از
الف- دو تا ب- سه تا ج- چهار تا د- پنج تا
- ۷- کدام گزینه معادل مناسبی برای (- u u -) است؟
الف- بامدادی ب- تمنای وصال ج- نکوباد د- فریاد می دارد

- ۸- وزن کدام گزینه با وزن واژه ی فعلاتن یکسان است ؟
 الف- چو گردد ب- چشم نخفت ج- خدا بینی د- چو نباشی
- ۹- خوشه ی هجایی زیر نمایانگر وزن کدام مصراع است ؟
 (uu -- / uu-- / uu -- / uu--)
 الف - ملکا ذکر تو گویم که تو پاکی و خدایی
 ب- بلیلی خون دلی خورد و گلی حاصل کرد
 ج- من نگویم که مرا از قفس آزاد کنید
 د- دوستان شرح پریشانی من گوش کن
- ۱۰- آهنگ بیت زیر از تکرار کدام وزن واژه حاصل شده است؟
 رفیقان چنان عهد صحبت شکستند که گویی نبوده است خود آشنایی
 الف- مفاعیلن ب- فعولن ج- مستفعلن د- مفتعلن
- ۱۱- وزن کدام بیت متفاوت است ؟

۱) بیا تا قدر یکدیگر بدانیم / که تا ناگه یکدیگر نمایم

۲) غنچه کمر بسته که ما بنده ایم / گل همه تن جان که به تو زنده ایم

۳) تا کرمت راه جهان برگرفت / پشت زمین بار گران بر گرفت

۴) ای همه هستی ز تو پیدا شده / خاک ضعیف از تو توانا شده

۱۲- وزن کدام از دو بیت یکسان است ؟

- الف) دوش از مسجد سوی میخانه آمد پیر ما / چیست یاران طریقت بعد از این تدبیر ما
 ب) همه آرام گرفتند و شب از نیمه گذشت / و آن چه در خواب نشد چشم من و پروین است
 پ) سلامی چو بوی خوش آشنایی / بدان مردم دیده ی روشنایی
 ت) تو میندار کزین در به ملامت بروم / دلم این جاست بده تا به سلامت بروم
- ۱) الف، پ ۲) ب، ت ۳) الف، ت ۴) پ، ت

۱۳- خوشه های هجایی بیت زیر در کدام گزینه به درستی نشان داده شده است ؟

همه هست آرزویم که بینم از تو رویی / چه زیان تورا که من هم برسم به آرزویی

۱) --U U- U- U- --U U- U- U

۲) -- U - U - - - - U - U - -

۳) - - U - U - U U - - U - U - UU

۴) - -U U - - UU - - U U - - UU

۱۴- صراع (گر بدان درگاه عالی گام من خواهد رسید) با کدام مصراع هم وزن است ؟

۱) ای که ز آب زندگی لعل تو می دهد نشان

۲) بس که مرغ دلم از ذوق اسیری پر زد

۳) دل نداند که فدای سر جانان چه کند

۴) ز آن سبب جان آفرینش جان روشن لطف کرد

۱۵- هجاهای مصراع زیر در کدام گزینه درست است ؟

(از هزاران دل یکی را باشد استعداد عشق)

۱) U-U- - - U - - - U - - - U -

۲) - U - U - - - - - U - - - U -

۳) -U - U - - - - - U -U - - - U -

۴- U --- U --- U --- U -

۱۶- وزن کدام بیت (فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلاتن) است ؟

- ۱) من به زبان اشک خود می دهمت سلام و تو / بر سر آتش دلم همچو زبانه می روی
- ۲) در این سرای بی کسی کسی به در نمی زند / به دشت پر ملال ما پرنده پر نمی زند
- ۳) چه کرده ام به جای تو که نیستم سزای تو / نه از هوای دلبران بری شدم برای تو
- ۴) به خدا میل ندارم نه به چرب و نه به شیرین / نه بدان کیسه پر زر نه بدین کاسه زرین